वैष्णवद्विजानां प्रातर्विधिस्त्रिकाल

संध्या तर्पणं च.

गोस्वामिकुलकौस्तुभश्री १०८ श्री गोकुलनाथमहाराजानां

निर्देशेन—बृहन्मंदिरात्

भट्ट श्रीरमानाथ शर्मणा

संशोध्य प्रकाशितम्.

तृतीयावृत्ति] [प्रति २०००.

सन १९२४

मूल्य १॥ आनो.

मुद्रक—
प्रभाशंकर जयशंकर पाठक
न्यू हरेरे पाठक प्रिंटिंग प्रेस
३ ठाकुरद्वार रोड, मुंबई-४

प्रकाशक—
भट्ट श्री रमानाथ शर्मा
३ मोइवाड, गोकुलनाथजी महाराज बडा मंदीर,
बालकृष्ण पाठशाला—मुंबई-२

॥ श्रीहरिः ॥

श्रीबालकृष्णः प्रभुर्विजयते.

वैष्णवद्विजानां प्रातर्विधिस्त्रिकाल-संध्या तर्पणं च.

रात्रेः पश्चिमयामस्य मुहूर्तो यस्तृतीयकः ।
स ब्राह्म इति विज्ञेयो विहितः स प्रबोधने ॥ १ ॥

અર્થ—રાત્રીના ચોથા પ્રહરનુ ત્રીજુ મુહૂર્ત એટલે પાછલી ચાર ઘડી રાત્રી રહે તે 'બ્રાહ્મ મુહર્ત' કહેવાય છે જાગવાને માટે એજ સમય ઉત્તમ કહેલો છે

ब्राह्मे मुहूर्तें चोत्थाय परं ब्रह्म विचिन्तयेत्

અર્થ—બ્રહ્મ મુહૂત મા ઉઠી પરબ્રહ્મ એટલે શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રનું પોતાના હૃદયમા ચિન્તન કરવુ, અર્થાત્ નામોચ્ચારણપૂર્વક સ્મરણ કરવુ

श्रीगोवर्द्धननाथपादयुगलं हैयंगवीनप्रियं
नित्यं श्रीमथुराधिपं सुखकरं श्रीविठ्ठलेशं मुदा ॥
श्रीमद्द्वारवतीशगोकुलपतिं श्रीगोकुलेन्दुं विभुं
श्रीमन्मन्मथमोहनं नटवरं श्रीबालकृष्णं भजे ॥ १ ॥

श्रीमद्वल्लभविठ्ठलौ गिरिधरं गोविंदरायाभिधं
श्रीमद्बालककृष्णगोकुलपती नाथं रघूणां तथा
एवं श्रीयदुनायकं किल घनश्यामं च तद्वंशजान्
कालिंदीं स्वगुरुन्गिरिंगुरुविभून्स्वीयप्रभूंश्चस्मरेत् ॥२॥

અર્થ—શ્રીગોવર્દ્ધનનાથજી શ્રીનવનીતપ્રિયજી, શ્રીમથુરેશજી, શ્રી વીઠ્ઠલનાથજી, શ્રીદ્વારકાનાથજી, શ્રીગોકુલનાથજી શ્રીગોકુલચંદ્રમાજી, શ્રીમદનમોહનજી, શ્રીબળદેવજી, શ્રીયમુનાજી શ્રીગિરિરાજજી, તથા ગુરુના સેવ્ય સ્વરૂપ અને પોતાના સેવ્ય સ્વરૂપ શ્રીવલ્લભાચાર્ય (મહાપ્રભુજી) ગોસ્વામી શ્રીવીઠ્ઠલનાથજી, (શ્રીગુસાંઈજી) તથા તેમના સાત પુત્રો શ્રીગિરિધરજી, શ્રીગોવિંદરાયજી શ્રીબાળકૃષ્ણજી, શ્રીગોકુળનાથજી, શ્રીરઘુનાથજી શ્રીયદુનાથજી, શ્રીઘનશ્યામજી, તથા પોતાના નિવેદનમંત્રોપદેષ્ટા જે ગુરુ હોય તે, આ પ્રમાણે સર્વેના નામોચ્ચારણ કરવા

इत्येव संस्मृत्य--અર્થ--આમ સ્મરણ કરીને

समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमंडले ॥
विष्णुपत्नि नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं क्षमस्व मे ॥ १ ॥

इति भूमि प्रार्थ्य–એમ ભૂમિની પ્રાર્થના કરીને

न फालकृष्टे न जले न चित्यां न च पर्वते
न जीर्णदेवायतने न वल्मीके कदाचन ॥
न ससत्वेषु गर्तेषु न गच्छन्नापि च स्थितः
न नदीतीरमासाद्य न च पर्वतमस्तके ॥
इति निषिद्धदेशान् विहाय ॥

અર્થ—ખેડેલા ખેતરમા, જલાશયની સમીપમા, ચિતામા, પર્વતમા, દેવાલય સબધી સ્થળમા, રાફડામા, પ્રાણી સહિત ખાડામા, ઉભો રહેલો, જવાવાળો, નદીના તીરમા અને પર્વતની ઉપર મળ-મૂત્ર કરવા નહિ આ પ્રોકત દેશાદિ છોડીને શૌચ કરવુ

तत त्यार पछी—

एका लिंगे गुदे तिस्रस्तथैकत्र करे दश
उभयोः सप्त दातव्या मृदस्तिस्रस्तु पादयोः ॥१॥

અર્થ—મૂત્રેન્દ્રિયને એક વાર, ગુદાને ત્રણ વાર, ડાબા હાથને દશ વાર, બન્ને હાથ ભેગા કરી સાત વાર, અને બન્ને પગ ઉપર ત્રણ વાર મૃત્તિકા (માટી) લગાડવી જે જે અગોમા જેટલી જેટલી વખત મૃત્તિકા (માટી) લગાડવામા આવે તેટલી તેટલી વખત જલથી તે તે અગો ધોવા અને પગ ધોવા. પછી ફરી બન્ને હાથ ભેગા કરી ત્રણ વાર મૃત્તિકા લગાવી જલથી ધોઈ નાખવા.

इत्येव शुद्धिं कृत्वा—આ વી રીતે શુદ્ધિ કર્યા પછી

खदिरश्च कदम्बश्च करञ्जश्च वटस्तथा ॥
तिन्तिणी वेणुपृष्ठश्च आम्रनिम्बौ तथैव च ॥ १ ॥
अपामार्गश्च बिल्वश्च अर्कश्चोदुम्बरस्तथा
एते प्रशस्ताः कथिता दन्तधावनकर्मणि ॥ २ ॥

અર્થ—ખેર*, કદબ, કરજ, વડ, આબલી, આબો, લીબડો, અઘાડો, બીલી, આકડો અને ઉબરો એ વૃક્ષોનુ કાષ્ટ દન્તધાવનમા પ્રશસ્ત છે

એવા સ્મૃત્યુકત કાષ્ટ બાર આગળ લાબુ, સીધુ, ટચલી આગળીના ટેરવા જેવુ જાડુ લઇ ધીમે ધીમે દાતને ઘસવા પછી બાર વખત કોગળા કરી મુખ શુદ્ધ કરવુ

तत ત્યાર પછી—

पुष्करादीनि तीर्थानि गङ्गाद्याः सरितस्तथा
आगच्छन्तु पवित्राणि स्नानकाले सदा मम ॥१॥
श्रीकृष्णवल्लभे देवि यमुने पापहारिणि
सेवायै स्नातुमिच्छामि जलेऽस्मिन्सन्निधिं कुरु ॥२॥
इत्यावाह्य स्नायात् ।

---

* ખેર એ બાવળને મળતી જાત છે

અર્થ—આ પ્રમાણે આવાહન કર્યા પછી સમગ્ર શરીરને સારી રીતે પલાળી ટાઢા જલથી ત્રણ કોગળા કરી નાક તથા કાનમા આગળીઓ ઘાલી સર્વાંગ અર્થાત્ મસ્તકથી પગ સુધી જળ વહી જાય એવી રીતે શ્રીહરિસ્મરણપૂર્વક સ્નાન કરવુ

धृतपवित्रवस्त्रोपवस्त्र आसन उपविश्य शरीरशुद्धयर्थम्

અર્થ—સ્નાન કર્યા પછી ધોયેલા વસ્ત્ર અથવા પટવસ્ત્ર અથવા ઉર્ણ-વસ્ત્ર વા કતાન વિગેરે પવિત્ર વસ્ત્ર ધારણ કરી પ્રથમ દર્ભાસન પાથરી તે પર બનાત અર્થાત્ ધાબળી વિગેરેનુ આસન બિછાવી તે ઉપર બેસી પ્રથમ દેહની શુદ્ધિને માટે—

गृह्णामि गोकुलाधीश चरणामृतमादरात्
अतस्त्वत्सेवनासिद्धयै मयि दीने कृपां कुरु ॥१॥

इममष्टाक्षरं वा मंत्रं जपंश्चरणामृतं ससेव्य नयनयोर्मस्तके हृदये च स्पृशेत

અર્થ—આ શ્લોક બોલી અથવા અષ્ટાક્ષર મંત્ર બોલી શ્રીજીનુ ચરણામૃત મુખમા લેવુ અને તેને આંખે મસ્તકે તથા હૃદયમા લગાડવુ

ततस्तर्जन्या प्रसादात्मकेन चंदनादिना द्वादशतिलका-न्कुर्यात् । प्रसादचन्दनाभावे उपलब्धचन्दनादौ चरणामृतं गोपी-चन्दनं वा संयोज्य तेन तिलकान्कुर्यात् ॥

અર્થ—તર્જનીથી ભગવત્પ્રસાદી કેશર, કુંકુમ, વા ચંદન ઇત્યાદિ દ્રવ્યોમાંથી કોઈ પણ દ્રવ્યથી દ્વાદશ અંગોમાં દ્વાદશ તિલક કરવા જો પ્રસાદી કુંકુમાદિ ન હોય તો કુંકુમાદિકમાં ગોપીચંદન અથવા ચરણામૃત મેળવી લેવું એટલે તે પ્રસાદી થયું ગણાય છે દ્વાદશ તિલકના પ્રમાણ વિષે સ્કંદપુરાણમાં માર્ગશીર્ષ માહાત્મ્યમાં નીચે પ્રમાણે કહ્યું છે—

ब्रह्मन्द्वादशपुण्ड्राणि वैष्णवः सततं धरेत्
मूर्द्धिन मूलेन मंत्रेण शेषं द्वादशनामभिः ॥ १ ॥

અર્થ—હે બ્રહ્મન્ ! વૈષ્ણવે નિરંતર કેશવાદિ દ્વાદશ નામો-ચ્ચારણપૂર્વક દ્વાદશ અંગોમાં દ્વાદશ તિલક કરવા અને છેવટ ' વાસુદેવાય નમઃ ' આ મૂળમંત્રથી મસ્તક પર ધારણ કરવું.

आचार्यास्तु तत्त्वदीपनिबन्धे.

दण्डाकारं ललाटे स्यात्पद्माकारं तु वक्षसि ॥
वेणुपत्रनिभं बाह्वोरन्यद्दीपाकृति स्मृतम् ॥
दण्डाकारमिति चरणाकारस्याप्युपलक्षणम्

અર્થ—લલાટમાં દણ્ડાકૃતિ તથા ભગવચ્ચરણના આકાર-વાળું હૃદયમાં કમલની કલીના આકારવાળું તિલક કરવું, અને તે સિવાય બીજા સઘળા અંગોમાં દીપકની જ્યોતિના આકારવાળા તિલક કરવાં

તિલક કેવુ કરવુ તેને માટે નિચે પ્રમાણે લેખ છે આગળ જ્યા दण्डाकार એ પદ આવ્યુ છે ત્યા चरणाकारम् એવો પણ પાઠ છે આ પાઠ માટે એવુ પ્રમાણુ છે કે —

हरेः पादाकृतिमात्मनो हिताय मध्येच्छिद्रमूर्ध्वपुण्ड्रं यो धारयति स परस्य प्रियो भवति स मुक्तिमान भवतीति श्रुतेः

જે પુરૂષ શ્રીહરિના ચરણુના આકારવાળુ અને વચમા છિદ્રવાળુ ઉર્ધ્વપુણ્ડ્ર આત્માના કલ્યાણુ માટે ધારણુ કરે છે તે પરમાત્માને પ્રિય થાય છે, તે મુકિતમાન્ થાય છે

ललाटे केशवं विद्यान्नारायणमथोदरे ॥
माधवं हृदये न्यस्य गोविन्दं कंठकूपके ॥ १ ॥

विष्णु च दक्षिणे कुक्षौ तद्भुजे मधुसूदनम् ॥
त्रिविक्रम कर्णमूले वामकुक्षौ तु वामनम् ॥ २ ॥

पद्मनाभं पृष्ठदेशे ककुद्दामोदरं स्मृतम् ॥
मूर्ध्नि मूलेन मंत्रेण शेषं द्वादशनामभि ॥ ३ ॥

અર્થ—તિલક કરતી વખતે લલાટમાં તિલક કરતા કેશવાય નમ , નાભી ઉપર કરતા નારાયણાય નમ , હૃદયમાં કરતા માધવાય નમ , કઠમા કરતા ગોવિદાય નમઃ, જમણી કેડે કરતાં વિષ્ણુવેનમઃ,

જમણા બાહુએ કરતા મધુસૂદનાય નમ , જમણા કાનના મૂલમા કરતા ત્રિવિક્રમાય નમ , ડાબી કેડે કરતા વામનાય નમ , ડાબા બાહુએ કરતા શ્રીધરાય નમ ડાબા કાનના મૂલમા કરતા હૃષીકેશાય નમ, પીઠમા કરતા પદ્મનાભાય નમ , અને કકુદ એટલે કાંધ પર કરતા દામોદરાય નમ , છેવટે બાકી હાથમા લાગી રહેલા કુંકુમાદિને ધેઇ તે જલ વાસુદેવાય નમ એ નામ લઇ માથે ચડાવવુ

उच्चैश्चत्वारि चक्राणि बाहुमूले तु दक्षिणे
नामसुद्राद्वयं नीचैरेकमेकं तयोरपि ॥ १ ॥

मध्ये तत्पार्श्वयोश्चैव द्वे द्वे पद्मे च धारयेत्
वामेऽपि चतुरः शंखान्नाममुद्रा च पूर्ववत् ॥ २ ॥

पद्ममेकं गदे द्वे द्वे पार्श्वयोरिति भेदतः
ललाटे पद्ममेकं च नाममुद्रां तथा हृदि ॥ ३ ॥

त्रीणि त्रीणि च चक्राणि मध्ये शङ्खावुभावुभौ
हृत्पार्श्वयोस्स्तनादूर्ध्वं गदापद्मानि बाहुवत्॥ ४ ॥

त्रीणि त्रीणि च चक्राणि कर्णमूलद्वयोरधः
एकमेकं तदन्येषु तिलकेषु च धारयेत् ॥ ५ ॥

सम्प्रदायस्य मुद्रा तु धार्या शिष्टानुसारतः
यथारुच्यथवा धार्या न तत्र नियमो भवेत्॥ ६ ॥

અર્થ—જમણા બાહુના મૂલમા અર્થાત્ ખભાથી જર નીચેના ભાગમા ચાર ચક્ર, તેની નીચે એક નામમુદ્રા, તેની નીચે એક શખ, તેની નીચે ફરીથી એક નામમુદ્રા, અને તેની આજુ-બાજુએ બન્ને મળી ચાર પદ્મ ધારણ કરવા એવીજ રીતે જમણા સ્તન ઉપર વચમા માર્ગ રાખી ઉપરાઉપર ત્રણ ચક્રો કરવા અને તેઓનીવચમા રાખેલા માર્ગમા બે શખો કરવા તથા તેની આજુ-બાજુએ બે બે મળી ચાર પદ્મા કરવા હૃદયમા એક નામમુદ્રા અને તેની ચારે બાજુએ સમ્પ્રદાય મુદ્રાઓ ચાર કરવી, લલાટમા ભ્રૂકુટી પાસે તિલકની વચમા એક પદ્મ અથવા એક ગદા કરી તેની ઉપર મસ્તકના કેશ પર્યંત સમ્પ્રદાય મુદ્રાઓ કરવી ડાબા બાહુના મૂલમા અર્થાત્ ખભાથી જરા નીચેના ભાગમા ચાર શખો, તેની નીચે એક નામમુદ્રા, તેની નીચે એક ચક્ર, અને તેની નીચે બીજી એક નામમુદ્રા તથા તેની બન્ને બાજુએ બે બે મળી ચાર ગદાઓ કરવી તે જ પ્રમાણે ડાબા સ્તન ઉપર વચમા માર્ગ રાખી ઉપરા-ઉપર ત્રણ ચક્રો, વચમા એક એક શખ, બને બાજુ બબે ગદા કરવી તેવીજ રીતે ડાબા કાનની નીચેથી કઠ પર્યંત ત્રણ ચક્રો કરવા, તથા કઠના તિલકની વચ્ચે એક ચક્ર કરવુ એક શખ ધારણ કરવો એવો પણ પ્રકાર છે નાભિ ઉપર જમણી ડાબી બને કેડો ઉપર પીઠ ઉપર તથા કાધ ઉપર એક એક ચક્ર કરવુ

भगवत्सेवां कुर्वाणो वैष्णव इमाः षण्मुद्रा धारयेत् ॥
तदन्यस्तु पद्मं संप्रदायमुद्रां च धारयेत्.

અર્થ—ભગવત્સેવા કરનાર વૈષ્ણવે ઉપર લખેલી છ મુદ્રાઓ અવશ્ય ધારણ કરવી, અને બીજાઓએ કેવલ પદ્મ તથા સંપ્રદાય-મુદ્રા ધારણ કરવી

कर्णमूल
च
च
च

कर्णमूल
च
च
च

कण्ठमूल
च

दक्षिणबाहुदण्ड
च
च च
प च प
प ना प
श
ना

दक्षिणस्तन
|
च
प श प
च
प श प
च

हृदय
|
स
स नाभ स

वामस्तन
|
च
ग श ग
च
ग श ग
च

वामबाहुदण्ड
श
श श
ग श ग
ग ना ग
च
ना

दक्षिण पार्श्व
च

नाभि
च
पृष्ठ

वाम पार्श्व
च

एकाक्षरोनां पुरां नाम—स —सम्प्रदाय, श —शङ्ख, च —चक्र, ग —गदा, प —पद्म

॥ अथ यज्ञोपवीतधारण मंत्रः ॥

આચમન અને પ્રાણાયામ કર્યા પછી સંકલ્પ કરીને નવીન જનોઇને હાથમા લઇને " आपोहिष्ठामयोभुव " આ મંત્રથી અને ત્રણવાર ગાયત્રી મંત્રથી પ્રોક્ષણ કરીને—

यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात् ॥
आयुष्यमग्र्यं प्रतिमुञ्चशुभ्रं यज्ञोपवीतं बलमस्तुतेजः ॥

આ મંત્રથી જનોઇને મસ્તક ઉપરથી લઇને જમણે ખભે ધારણ કરવી. આ પ્રમાણે જે જે વખતે નવી જનોઇને ધારણ કરે, ત્યારે મંત્ર બોલવો.

कविः मासीविद्रद्रं द्विपदे चतुष्पदे विनार्कमरव्यत्सविता वरेण्यो नुं मयाणं मुषसो विरांजति । इति यथावर्ण गायत्रीं ॐ आपो ज्योति रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोमिति जपन् माणानायमेत् ।

પ્રાણાયામ—બ્રાહ્મણોએ સાત વ્યાહૃતિ એટલે ॐ ભૂ થી શરૂ કરી ॐ સત્ય સુધી બોલી પોતાનો ગાયત્રી મંત્ર પૂરો કરી રહ્યા પછી आपो ज्योतिरसोऽमृत ब्रह्मभूर्भुव स्वरोम् સુધી બોલવું અને ક્ષત્રીય તથા વૈશ્યે પોતપોતાની ગાયત્રી જે ઉપર સંસ્કૃતમાં જણાવેલી છે તે, સાતે વ્યાહૃતિ બોલ્યા પછી બોલવી, અને તે પછી आपो ज्योतिरसोऽमृत ब्रह्मभूर्भुव स्वरोम् સુધી બોલવું, અને આ બે મંત્ર બોલીયે ત્યાં સુધી ડાબે છિદ્રેથી પ્રાણ ખેંચવો બીજી વખત બોલીયે ત્યાં સુધી પ્રાણ રોકવો, અને ત્રીજી વખત બોલીયે ત્યાં સુધી પ્રાણ ઉતારવો તેને અનુક્રમપૂર્વક પૂરક કુંભક ને રેચક કહે છે.

॥ संकल्प ॥

ततः । ॐ विष्णुर्विष्णुर्विष्णुः श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो द्वितीयपरार्धे । श्रीश्वेतवाराहकल्पे । वैवस्वतमन्वंतरे । अष्टाविंशतितमे कलियुगे

कलिप्रथमचरणे । जम्बूद्वीपे । भरतखण्डे । आर्यावर्तान्तर्गतब्र-
ह्मावर्तैकदेशे बौद्धावतारे अमुकस्मिन वर्तमानव्यावहारिकअमुक-
नाम्नि संवत्सरे अमुकायने अमुकर्तौ अमुकमासे अमुकपक्षे
अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे अमुकयोगे अमुक-
करणे अमुकराशिस्थिते श्रीसूर्ये अमुकराशिस्थिते चन्द्रे
अमुकराशिस्थिते श्रीदेवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथं स्वस्वराशिस्थि-
तेषुसत्सु ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनवल्लभप्रीत्यर्थं प्रातः-
सन्ध्योपासनमहं करिष्ये ।

એ પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

॥ मंत्राचमनम् ॥

ॐ सूर्यश्चेति मंत्रस्य नारायण ऋषिः
सूर्योदेवता अनुष्टुप्छन्दः । मंत्राचमने विनियोगः

ઉપર પ્રમાણે બોલી—જમણા હાથમાં જલ લઈને નીચેનો
મંત્ર બોલવો.

ॐ सूर्यश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः पापेभ्यो
रक्षन्तां यद्रात्र्या पापमकार्षं मनसावाचा हस्ताभ्यां पद्भ्या-

मुदरेण शिश्ना रात्रिस्तदवलुम्पतु यत्किञ्चिदुरितंमयिं इदमहमा—
ममृतयोनौ सूर्ये ज्योतिषिजुहोमि स्वाहा । आचम्य ॥

એ પ્રમાણે બોલી જલ પી જવુ

॥ मार्जनम् ॥

आपोहिष्ठेति मंत्रस्य सिंधुद्वीप ऋषिः । गायत्री छन्दः
आपोदेवता मार्जने विनियोगः ।

નીચે પ્રમાણે મંત્ર બોલતા જવુ અને દર્ભ વડે મસ્તક ઉપર
જલ છાંટતા જવુ

ॐ आपो हिष्ठामयो भुवः ॐ तानं ऊर्जे दधातन । ॐ
महेरणाय चक्षसे ॐ योवः शिवतंमो रसः । ॐ तस्यं भाजयते
हनः । उशतीरिवं मातरः । तस्मा अरंगमामवः । ॐ यस्यक्षयाय
जिन्वथ । ॐ आपोजनयंथाचनः ।

॥ अघमर्षणम् ॥

द्रुपदादिवेत्यस्य कोकिलराजपुत्र ऋषिः आपोदेवता ।
अनुष्टुप्छन्दः । अघमर्षणे विनियोगः ।

જમણા હાથની અંજલીમા પાણી લઇ નાક પાસે રાખી
નીચેનો મંત્ર બોલવો

ॐ द्रुपदादिवमुमुचानः । स्विन्नः स्नातोमलादिव । पूतं पवित्रेणेवाज्ज्यमापः शुन्धन्तु मैनसः ।

એ મંત્ર ભણી જલાંજલિ, પાપ જાય છે તેમ સમજી ડાબી તરફ નાખી દેવી

आचम्य આચમન કરીને

॥ अर्घप्रदानम् ॥

स्ववर्णविहितया गायत्र्या अर्घ्यत्रयं दद्यात्.

પૂર્વ દિશા તરફ મુખ રાખી ઉભા થઇ બે હાથની અંજલીમાં જલ રાખી પોતપોતાના વર્ણની ગાયત્રી બોલીને સૂર્યને ત્રણ અર્ઘ-દાન કરવા.

॥ सूर्योपस्थानम् ॥

उद्वयमित्यस्य हिरण्यस्तूप ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः । सूर्यो-देवता सूर्योपस्थाने विनियोगः

ॐ उद्वयन्तमसस्परिस्वः पश्यन्त उत्तरम् । देवन्देवत्रा-सूर्य्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ।

ॐ उदुत्यञ्जातवेदसन्देवंवहन्ति केतवः दृशेविश्वाय सूर्य्यम् ।

ॐ चित्रन्देवानामुदगादनीकञ्चक्षुर्मित्रस्यव्वरुणस्याग्नेः । आप्राद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षं सूर्य्यआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥

ॐ तच्चक्षुर्देवहितम्पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् । पश्येमशरदःशतञ्जीवेमशरदःशतं शृणुयाम शरदःशतम्प्रब्रवाम शरदःशतमदीनाः स्याम शरदःशतम्भूयश्च शरदःशतात् ।

इत्युपस्थाय नमस्कृत्य

ઉભા થઈ ઉપલો મંત્ર બોલી સૂર્યને નમસ્કાર કરવા સ્તુતિ–

तेजोऽसीत्यस्य परमेष्ठी प्रजापतिर्ऋषिः । आज्यं देवता । यजुश्छन्दः । गायत्र्यावाहने विनियोगः ।

ॐ तेजोसि शुक्रमस्यमृतमसि धामनामासि प्रियन्देवानामनाधृष्टन्देवयजनमसि ।

એ પ્રમાણે સૂર્યોપસ્થાન કર્યા પછી નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनवल्लभप्रीत्यर्थं यथासंख्याकं गायत्रीजपमहं करिष्ये ।

મારા પાપના ક્ષયને માટે શ્રી ગોપીજનવલ્લભની પ્રસન્નતા માટે મારાથી બનશે તેટલી ગાયત્રી જપીશ

इति संकल्प्य करमालया गोमुखीस्थतुलसीमालया दशवारमष्टाविंशतिवारमष्टोत्तरशतवारं वा गायत्रीं जपित्वा ।

એ પ્રમાણે સંકલ્પ કરીને કરમાલા વડે અથવા તુલસીની માળા વડે દશ વાર, અઠ્ઠાવીશ વાર, અથવા એકસોઆઠ વાર ગાયત્રીજપ કરવો ત્યાર પછી હાથમા જલ લઇ નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

कृतेनानेन यथासंख्याकेन प्रातःसन्ध्याङ्गभूतगायत्री-जपाख्येन कर्मणा भगवान्सर्वात्मकः श्रीगोपीजनवल्लभः प्रीयतां न मम ।

॥ प्रार्थना ॥

હાથ જોડી નીચે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવી

ॐ देवा गातु विदोगातुं वित्त्वा गातु मित । मनसस्पत इमं देवयज्ञं स्वाहा वातेधाः ।

ॐ उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि । ब्राह्मणे-भ्योऽभ्यनुज्ञाता गच्छ देवि यथासुखम्

नमोऽस्त्वनंताय सहस्रमूर्तये
सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे
सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते
सहस्रकोटीयुगधारिणे नमः ॥ १ ॥

नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ।
जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमोनमः ॥ २ ॥
आकाशात्पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् ।
सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति ॥ ३ ॥
आसत्यलोकात्पातालादालोकालोकपर्वतात् ।
ये सन्ति ब्राह्मणा देवास्तेभ्यो नित्यं नमोनमः ॥४॥

એ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરીને નીચે પ્રમાણે બોલી પરમેશ્વરને પ્રણામ કરવા.

अमुकसंख्याऽमुकप्रवरान्विताऽमुकगोत्रोत्पन्नोऽहं शुक्लयजुर्वेदान्तर्गतमाध्यंदिनिवाजसनेयशाखाध्यायी अमुकशर्मा, वर्मा, गुप्तोऽहं भो परमेश्वर त्वामभिवादये.

इति प्रातःसंध्या.

॥ अथ मध्यान्हसंध्या. ॥

आचम्य प्राणानायम्य

પ્રાત સંધ્યાની પેઠે આચમન અને પ્રાણાયામ કરીને સંકલ્પ કરવો, તેમા 'मध्यान्हसंध्योपासनमहंकरिष्ये' એમ બોલવુ

સંકલ્પ.

ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनवल्लभप्रीत्यर्थं मध्यान्ह संध्योपासनमहं करिष्ये इति संकल्प्य

મંત્રાચમન.

ત્યાર પછી હાથમા જલ લઈ નીચેનો મંત્ર બોલી મન્ત્રાચમન કરવુ

ॐ आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथ्वी पूता पुनातु माम् । पुनन्तु ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपूता पुनातुमाम् । यदुच्छिष्टमभोज्यञ्च यद्वा दुश्चरितं मम । सर्वं पुनातु मामापोऽसताच प्रतिग्रहं स्वाहा ॥

इतिमन्त्राचमनं विधाय

अन्यत्सकलं प्रातःसंध्यावत्कुर्यात् ॥

એ પ્રમાણે મંત્રાચમન કરી બીજુ બધુ પ્રાત સંધ્યા પ્રમાણે કરવુ

इति मध्यान्हसंध्या.

॥ अथ सायंसंध्या ॥

कृतस्नानो धृतपवित्रवासाः पवित्रासने उपविश्य आचम्य प्राणानायम्य.

સાજના સૂર્યાસ્ત પહેલા શૌચાદિ આવશ્યક કાર્યથી નિપટી-સ્નાન કરી પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી પશ્ચિમદિશા તરફ દર્ભાસન ઉપર બેસી આચમન તથા પ્રાણાયામ કરી હાથમા જલ લઈ નીચે પ્રમાણે સકલ્પ કરવો

ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीगोपीजनवल्लभप्रीत्यर्थं सायं-संध्योपासनमहं करिष्ये इति संकल्प्य.

મત્રાચમન.

હાથમા જલ લઈ નીચેનો મત્ર બોલી આચમન કરવુ

ॐ अग्निश्च मामन्युश्च मन्यु पतयश्च मन्यु कृतेभ्यः पापेभ्यो रक्षन्तां यदह्ना पापमकार्षं मनसा वाचा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना अहस्तदवलुम्पतु यत्किंचिद्दुरितं मयि ।

इदमहं माममृतयोनौ सत्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा

इति मन्त्राचमनं विधाय

अन्यत्सकलं प्रातःसंध्यावत्कुर्यात् ॥

એ પ્રમાણે મત્રાચમન કરી બીજુ બધુ પ્રાતઃસધ્યા પ્રમાણે કરવુ

॥ इति त्रिकालसन्ध्या ॥

॥ अथ तर्पणम् ॥

धृतकुशपवित्रः आसने उपविश्य आचम्य प्राणानायम्य

કુશાસન ઉપર બેસી અનામિકામા દર્ભની પવિત્રી ધારણ કરી પ્રાણાયામ કરીને હાથમા સંકલ્પ કરવા જલ લઇ નીચે પ્રમાણે સંકલ્પ કરવો.

अद्य पूर्वोच्चरित एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ ममात्मनः नित्यकर्मानुष्ठानद्वारा ॐ तत्सत् श्रीगोपीजनवल्लभप्रीत्यर्थं देवमनुष्यापितृतर्पणमहं करिष्ये

આવી રીતે આંગળીઓની વચમાથી જલ મુકવુ
इति सकल्प्य આવી રીતે સંકલ્પ કરીને—

पूर्वाग्रदर्भानादाय अक्षतैर्देवतीर्थेन ॐ ब्रह्मातृप्यताम्, ॐ विष्णुस्तृप्यताम्, ॐरुद्रस्तृप्यताम्, ॐदेवास्तृप्यंताम्, ॐप्रजापतिस्तृप्यंताम्, ॐछंदांसि तृप्यताम्, ॐवेदास्तृप्यंताम्, ॐऋषयस्तृप्यताम्, ॐपुराणाचार्यास्तृप्यंताम्, ॐगंधर्वास्तृप्यंताम्, ॐइतराचार्यास्तृप्यन्ताम्, ॐसंवत्सरःसावयवस्तृप्यताम्, ॐ देव्यस्तृप्यंताम्, ॐअप्सरसस्तृप्यंताम्, ॐदेवानुगास्तृप्यंताम्, ॐनागास्तृप्यन्ताम्, ॐसागरास्तृप्यन्ताम्, ॐपर्वता

स्तृप्यन्ताम्, ॐसरितस्तृप्यन्ताम्, ॐमनुष्यास्तृप्यन्ताम्, ॐयक्षास्तृप्यन्ताम्, ॐरक्षांसितृप्यन्ताम्, ॐपिशाचास्तृप्यन्ताम्, ॐसुपर्णास्तृप्यन्ताम्, ॐभूतानि तृप्यन्ताम्, ॐपशव स्तृप्यन्ताम्, ॐवनस्पतयस्तृप्यन्ताम्, ॐओषधयस्तृप्यन्ताम्, भूतग्रामश्चतुर्विधस्तृप्यताम् । इति देवतर्पणम् ॥

निवीत्या उत्तराभिमुखः यवैर्ऋषींस्तर्पयेत् । तद्यथा

કંઠમા જનોઇ કરી ઉત્તરમા મુખ રાખી જવથી નીચે પ્રમાણે તર્પણ કરવુ

ॐसनकस्तृप्यतु) २ । ॐसनन्दनस्तृप्यतु । २ । ॐसनातन स्तृप्यतु।२।ॐसनत्कुमारस्तृप्यतु ।२। ॐकपिलस्तृप्यतु ।२। ॐआसुरिस्तृप्यतु । २ । ॐवोढुस्तृप्यतु ।२। ॐपंचशिखस्तृप्यतु । २ ।

इतिमनुष्यतर्पणम्.

कृतापसव्यो दक्षिणाभिमुखः कुशपाणिः पितॄंस्तर्पयेत्

જનોઇને ડાબી બાજુ કરી દક્ષિણમા મુખ રાખીને હાથમા દર્ભ લઇ નીચે પ્રમાણે તર્પણ કરવુ

ॐकव्यवाडनलस्तृप्यताम । ३ । ॐसोमस्तृप्यताम् । ३ । ॐयज्ञस्तृप्यताम् । ३ । ॐअर्यमा तृप्यताम् । ३ । ॐअग्निष्वात्ताः पितरस्तृप्यन्ताम् । ३ । ॐसोमपाः पितरस्तृप्यन्ताम् ।३। ॐवर्हिषदः पितरस्तृप्यन्ताम् । ३ । ॐयमायनमस्तर्पयामि । ३। ॐधर्मासनायनमस्तर्पयामि । ३ । ॐमृत्यवे नमस्तर्पयामि । ३ ।

ॐअन्तकाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐवैवस्वताय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐकालाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐसर्वभूतक्षयाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐऔदुम्बराय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐदध्नाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐनीलाय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐपरमेष्ठिने नमस्तर्पयामि । ३ । ॐवृकोदराय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐचित्राय नमस्तर्पयामि । ३ । ॐचित्रगुप्ताय नमस्तर्पयामि । ३ ।

निष्पितृक एव पितृतर्पणं कुर्यात् । तच्चापसव्येन

જેને પિતા ન હોય તેણે પિતૃતર્પણ નીચે પ્રમાણે કરવુ

अमुकगोत्रः अस्मत्पिता अमुकशर्मा वसुरूपस्तृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रः अस्मत्पितामहः अमुकशर्मा रुद्ररूपस्तृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रः अस्मत्प्रपितामहः अमुकशर्मा आदित्यरूपस्तृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रा अस्मन्माता अमुकनाम्नी वसुरूपा तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रा अस्मत्पितामही अमुकनाम्नी रुद्ररूपा तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रा अस्मत्प्रपितामही अमुकनाम्नी आदित्यरूपा तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रः अस्मन्मातामहः अमुकशर्मा वसुरूपस्तृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रः अस्मत्प्रमातामहः अमुकशर्मा रुद्ररूपस्तृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रः अस्मद्वृद्धप्रमातामहः अमुकशर्मा आदित्यरूपस्तृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रा अस्मन्मातामही अमुकदा वसुरूपा तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रा अस्मत्प्रमातामही अमुकदा रुद्ररूपा तृप्यताम । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रा अस्मद्वृद्धप्रमातामही अमुकदा आदित्यरूपा तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

ततः स्वपत्न्यादिकमेकोद्दिष्टगणं तर्पयेत् ॥

ત્યારપછી સ્ત્રી આદિ એકોદ્દિષ્ટ ગણનુ તર્પણ નીચે પ્રમાણે કરવુ

---

१ तातामबात्रितय सपत्नजननी मातामहादित्रय, सस्त्रि स्त्रीतनयादि तातजननीस्वभ्रातर सस्त्रिय । तातम्बात्मभगिन्यपत्यधवयुक्, जायापिता सद्गुरु-शिष्याप्ता पितरो महालयविधौ तीर्थे तथा तर्पणे ॥ १ ॥

अमुकगोत्रा अस्मत्पत्नी अमुकदा वसुरूपा तृप्यताम् । इदं जलं तस्यै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रः अस्मत्सुतः अमुकशर्मा वसुरूपस्तृप्यताम् । इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

अमुकगोत्रा अस्मत्कन्या अमुकदा वसुरूपा० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रः अस्मत्पितृव्यः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रः अस्मन्मातुलः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रोऽस्मद्भ्राता अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्राऽस्मत्पितृभगिनी अमुकदा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रा अस्मन्मातृभगिनी अमुकदा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रा अस्मदात्मभगिनी अमुकदा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रः अस्मच्छ्वशुरः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रः अस्मद्गुरुः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रः अस्मन्मित्रं अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥
अमुकगोत्रः अस्मदासः अमुकशर्मा वसु० ॥ ३ ॥ इदं जलं तस्मै स्वधानमः ॥ ३ ॥

ततः । आब्रह्मस्तम्बपर्यन्तं देवर्षिपितृमानवाः ॥
तृप्यंतु पितरः सर्वे मातृमातामहादयः ॥ १ ॥
अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनाम् ॥
आब्रह्मभुवनाल्लोकादिदमस्तु तिलोदकम् ॥ २ ॥

अनेन मंत्रेण पितृतीर्थेनैकवारं तिलोदकं दद्यात् ॥

આ મ ત્ર બોલીને એક વખત તિલ અને જલ અ ગુઠા અને તર્જનીના વચલા ભાગમાથી આપવુ

ये के चास्मत्कुले जाता अपुत्रा गोत्रिणो मृताः ॥
ते गृह्णंतु मया दत्तं वस्त्रनिष्पीडनोदकम् ॥ १ ॥
इति वस्त्रनिष्पीडनोदकं दत्वा ।
ॐनमोविवस्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे ॥
जगत्सवित्रे शुचये नमस्ते कर्मदायिने ॥
अनेन मन्त्रेण सूर्यायैकमर्घ्यंदत्वा

ઉપરનો શ્લોક બોલી સૂર્યને એક અર્ઘ આપવો

अनेन यथाशक्ति देवमनुष्यापितृतर्पणाख्येन कर्मणा पितृरूपी जनार्दनवासुदेवः प्रीयतां न मम ॐतत्सत् श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

શ્રી બાલકૃષ્ણ પુસ્તકાલયનાં વિક્રેય સાંપ્રદાયિક પુસ્તકો.

પુસ્તકોના નામો	રૂ	આ	પા
સંસ્કૃત.			
શ્રી બાલકૃષ્ણચમ્પૂ	૨	૦	૦
અણુભાષ્ય પચટીકા સહિત	૩	૦	૦
શ્રી સુબોધિની પ્રથમસ્કંધ	૨	૮	૦
” દ્વિતીયસ્કંધ	૨	૦	૦
વાદાવલિ	૨	૦	૦
વેદાંતચિંતામણિ	૧	૪	૦
ભક્તિહંસ	૧	૦	૦
પુષ્ટિપ્રવાહમર્યાદા	૦	૬	૦
સિદ્ધાંત સિદ્ધાપગા	૦	૬	૦
નિર્ણયાર્ણવ	૦	૬	૦
યમુનાષ્ટક શ્રીપુરૂષોતમકૃત	૦	૪	૦
” શ્રી હરીરાયજીકૃત	૦	૪	૦
બાળબોધ	૦	૪	૦
” શ્રી દેવકીનંદજીકૃત	૦	૪	૦
સિદ્ધાંતમુક્તાવલી	૦	૪	૦
સેવાકૌમુદી	૦	૨	૦

દર્શનાદર્શ	૦—૨—
સ્તુતિપારિજાત	૦—૨—
વ્યાખ્યાનરત્નાવલી	૦—૮—
માણ્ડુક્યોપનિષદ્ શ્રી પુરૂષોત્તમજીકૃત વ્યાખ્યાસહિત	

હિન્દી તથા ગુજરાતી

વલ્લભાખ્યાન (વ્રજભાષા)	૪—૮—
શુદ્ધાદ્વૈતદર્શન (પ્રથમ ભાગ હિન્દી) .. .	૦—૧૦—
” (દ્વિતીય ભાગ)	૦—૧૦—
” (પ્રથમ ભાગ મરાઠી)	૦—૧૦
સેવાકૌમુદી (હિન્દી)	૦—૬—
શુદ્ધાદ્વૈતસિદ્ધાંતસાર (ગુજરાતી)	૦—૪—૦
” (હિન્દી)	૦—૪—૦
ન્યાસાદેશ (હિન્દી)	૦—૨—૦
” (ગુજરાતી)	૦—૨—૦
ગીતાતાત્પર્ય (હિન્દી)	૦—૪—૦
” (ગુજરાતી) .	૦—૪—
ગીતા ભગવદ્ધર્મબોધિની (ગુજરાતી ટીકા સહિત)	૦—૧૨
ષોડશગ્રંથ (હિન્દી ટીકા સહિત)	

પુસ્તકો મળવાનાં ઠેકાણા —

૧ શ્રી બાલકૃષ્ણ પુસ્તકાલય, બડામંદિર ભુલેશ્વર—મુંબઈ

૨ ચુનીલાલ બુકસેલર, બડામંદિર ત્રીજી ભોયવાડા—મુંબઈ.

૩ પુષ્ટિમાર્ગ સિદ્ધાંત કાર્યાલય, બડામંદિર, ભુલેશ્વર—મુંબઈ

૪ શ્રી વિઠ્ઠલનાથ પાઠશાલા, મથુરેશ મંદિર—કોટા